

บทที่ 8

วิธีการร่างบทบัญญัติเฉพาะแต่ละประเภท

นอกจากจะมีหลักเกณฑ์ทั่วไปที่ใช้ในการร่างกฎหมายต่าง ๆ แล้ว ยังมีหลักเกณฑ์ที่ผู้ขอร่างกฎหมายควรจะทราบเกี่ยวกับการขอร่างกฎหมายเป็นประเภท ๆ ไปด้วยว่า ในกฎหมายแต่ละประเภทมีหลักเกณฑ์พิเศษแตกต่างไปจากหลักเกณฑ์ทั่วไปอย่างไร และการที่มีหลักเกณฑ์พิเศษแตกต่างไปนั้น จะก่อให้เกิดประโยชน์ในการร่างกฎหมายแต่ละประเภทนั้นอย่างไรหรือไม่ ซึ่งบทบัญญัติที่จะพิจารณาถึงนี้แยกออกได้เป็น 5 ประเภท คือ

- ก) บทยกเว้น
- ข) บทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายอื่น
- ค) บทบัญญัติที่ยกเลิกบทบัญญัติของกฎหมายอื่น
- ง) บทบัญญัติพิเศษ
- จ) บทบังคับหรือบทกำหนดโทษ
- ก) บทยกเว้น¹

บทยกเว้นของกฎหมายนี้มีขึ้นเพื่อต้องการให้ผลของการใช้บังคับกฎหมายผ่อนคลายนลงเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ที่ถูกกฎหมายใช้บังคับ หรือเพื่อเป็นการผ่อนคลายนผลบังคับของกฎหมายสำหรับกรณีหนึ่งกรณีใด เพราะมีกฎหมายอยู่เป็นจำนวนมากที่กล่าวถึงสถานการณ์บางอย่างที่เป็นอยู่ก่อนที่จะมีการประกาศใช้กฎหมาย หรือมีขึ้นภายหลังที่มีการประกาศใช้กฎหมาย แต่ผู้ร่างกฎหมายไม่ประสงค์จะให้สถานการณ์ดังกล่าวได้รับการกระทบกระทั่ง จึงได้ผ่อนคลายนผลของการใช้บังคับกฎหมาย โดยการบัญญัติบทยกเว้นขึ้น เช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า

*มาตรา 2 บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอัน
กฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้
และโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นต้องเป็นโทษที่บัญญัติไว้ใน
กฎหมาย*

¹ กาญจนารัตน์ ลีวิโรจน์, อ้างแล้ว, หน้า 168.

ข) บทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายอื่น¹

บทบัญญัติที่แก้ไขเพิ่มเติมนี้มักจะพบว่ามียุ่่มากกว่าบทบัญญัติที่เป็นการบัญญัติขึ้นใหม่ทั้งหมด อาจจะเพราะเหตุว่าบทบัญญัติที่มีอยู่เดิมส่วนใหญ่สามารถสนองประโยชน์ได้คืออยู่แล้ว การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติที่ยังไม่เหมาะสมในบางเรื่องจะเป็นการสะดวกและเหมาะสมกว่าการร่างขึ้นใหม่หมดทั้งฉบับ ผู้ร่างกฎหมายจึงได้เลือกที่จะแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติที่มีอยู่เดิมแทน

รูปแบบของบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมที่ใช้กันอยู่มี 2 แบบคือ

- 1) แก้ไขเพิ่มเติมโดยตรง
- 2) แก้ไขเพิ่มเติมโดยปริยาย
- 1) แก้ไขเพิ่มเติมโดยตรง

การแก้ไขเพิ่มเติมโดยตรงนี้ยังแบ่งออกได้เป็น 2 แบบ คือ การแก้ไขเพิ่มเติมโดย

(ก) ระบุด้วยคำที่ตัดออกและด้วยคำที่แก้ไขเพิ่มเติมลงไปเท่าที่จำเป็น

(ข) บอกผลของการแก้ไขเพิ่มเติม

(ก) ระบุด้วยคำที่ตัดออกและด้วยคำที่แก้ไขเพิ่มเติมลงไปเท่าที่จำเป็น

วิธีนี้เป็นวิธีที่เหมาะสมในการแก้ไขบทบัญญัติที่ยาวและแบ่งแยกไม่ได้ หรือบทบัญญัติที่มีบัญญัติซ้ำ ๆ กันหลายแห่ง ซึ่งทำโดยการระบุด้วยคำที่ตัดออกและด้วยคำที่แก้ไขเพิ่มเติมเฉพาะที่จำเป็น เช่น พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2517 มาตรา 3 ซึ่งบัญญัติว่า

มาตรา 3 ให้แก้คำว่า "หน่วยลงคะแนน" "ที่ลงคะแนน" และ "หน่วยลงคะแนนและที่ลงคะแนน" ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด พุทธศักราช 2482 และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัด (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2498 เป็น "หน่วยเลือกตั้ง" "ที่เลือกตั้ง" และ หน่วยเลือกตั้งและที่เลือกตั้ง" ตามลำดับทุกแห่ง

¹ กาญจนารัตน์ ลีวีโรจน์, อ้างแล้ว, หน้า 169-171.

(ข) บอกลดของการแก้ไขเพิ่มเติม

วิธีนี้ทำโดยการระบุเพียงว่าบทบัญญัติใหม่ที่ได้ระบุต่อไปนี้ให้นำมาใช้แทนบทบัญญัติใด เช่น พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2522 มาตรา 3 ซึ่งบัญญัติว่า

มาตรา 3 ให้ยกเลิกความในมาตรา 271 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา 271 ผู้ใดขายของโดยหลอกลวงด้วยประการใด ๆ ให้ผู้ซื้อหลงเชื่อในแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพหรือปริมาณแห่งของนั้นอันเป็นเท็จ ถ้าการกระทำนั้นไม่เป็นความผิดฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

กรณีนี้มีข้อที่น่าสังเกตประการหนึ่ง คือมีบางกรณีที่อาจมีการบัญญัติให้การแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายฉบับหนึ่งไว้ในกฎหมายฉบับอื่น เช่น พระราชบัญญัติการเปรียบเทียบคดีอาญา พุทธศักราช 2481 มาตรา 3 ซึ่งบัญญัติว่า "ให้ยกเลิกมาตรา 105 แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 และพระราชบัญญัติให้ตำรวจกรมี่อำนาจเปรียบเทียบคดีอาญา พุทธศักราช 2480" ซึ่งการแก้ไขเพิ่มเติมประเภทนี้มีอยู่เป็นจำนวนน้อย และอาจทำให้ทั้งผู้ร่างกฎหมายและผู้ใช้กฎหมายเกิดความสับสนไปได้ จึงควรที่ทั้งผู้ร่างกฎหมายและผู้ใช้กฎหมายจะต้องระมัดระวังการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเช่นนี้ไว้ให้ดีด้วย

การแก้ไขเพิ่มเติมโดยวิธีที่สองนี้มีผลที่ทำให้เห็นได้ชัดว่าได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติใดไปอย่างไร ซึ่งเป็นการเจาะจงให้เห็นโดยชัดแจ้งว่าได้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติใด แต่วิธีนี้ก็ยังคงเป็นการไม่สะดวกแก่ผู้ที่ต้องการใช้กฎหมาย เพราะจะต้องพลิกไปพลิกมาระหว่างบทบัญญัติเก่าที่ไม่ได้มีการแก้ไข กับบทบัญญัติใหม่ที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมแล้ว นอกจากนี้ผู้ที่ต้องการใช้กฎหมายจะสามารถรู้ว่ากฎหมายดังกล่าวได้แก้ไขเพิ่มเติมอย่างไร หรือมีการเปลี่ยนแปลงอะไรได้ ก็ต่อเมื่อได้นำบทบัญญัติที่ถูกแก้ไขเพิ่มเติม กับบทบัญญัติใหม่ที่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมแล้วนั้นมาเปรียบเทียบกันคำต่อคำ

2) แก้ไขเพิ่มเติมโดยปริยาย

วิธีนี้ทำโดยการบัญญัติบทบัญญัติหนึ่งบทบัญญัติใดขึ้นให้ขัดหรือแย้งกับบท

บัญญัติของกฎหมายที่มีอยู่เดิม ซึ่งกรณีนี้ผู้ใช้กฎหมายจะต้องพิจารณาเอาเองว่าบทบัญญัติเดิมกับบทบัญญัติใหม่นั้นขัดหรือแย้งกันหรือไม่ ถ้าขัดหรือแย้งกันก็ต้องปฏิบัติการให้เป็นไปตามบทบัญญัติใหม่นั้น

การแก้ไขเพิ่มเติมโดยปริยายนี้มีข้อเสียที่เกิดความไม่แน่นอน ผู้ใช้กฎหมายไม่แน่ใจว่ามาตราใดมีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายจึงควรใช้วิธีแก้ไขเพิ่มเติมโดยตรงจะเป็นวิธีการที่อำนวยความสะดวกได้ดีกว่า

ก) บทบัญญัติที่ยกเลิกบทบัญญัติของกฎหมายอื่น¹

บทบัญญัติของกฎหมายประเภทนี้มีลักษณะคล้าย ๆ กับบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม คือเป็นการยกเลิกกฎหมายที่มีอยู่เดิม แต่ไม่ได้บัญญัติเรื่องนั้น ๆ ขึ้นใหม่ เช่น พระราชบัญญัติยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 4 ลงวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2520 พ.ศ.2520 มาตรา 3 ซึ่งบัญญัติว่า "ให้ยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 4 ลงวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2520" ซึ่งกรณีนี้ของไทยในการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเรื่องหนึ่งเรื่องใดจะใช้คำว่า "ให้ยกเลิก...และให้ใช้ความต่อไปนี้เป็นแทน..." มีลักษณะคล้ายคลึงกับกรณีนี้ จะต่างกันก็แต่เพียงกรณีการแก้ไขเพิ่มเติมจะมีถ้อยคำว่า "และให้ใช้ความต่อไปนี้เป็นแทน" และต่างกันที่วัตถุประสงค์ของกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเท่านั้น

บทบัญญัติประเภทนี้มีรูปแบบในการบัญญัติอยู่ 2 ประการ คือ

1) ยกเลิกกฎหมายโดยเฉพาะ

2) ยกเลิกกฎหมายที่มีอยู่แล้ว หรือกฎหมายซึ่งขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้

1) ยกเลิกกฎหมายโดยเฉพาะ

เป็นการบัญญัติขึ้นเพื่อยกเลิกกฎหมายฉบับหนึ่งฉบับใด หรือกฎหมายเรื่องหนึ่งเรื่องใดโดยเฉพาะ เช่น พระราชบัญญัติยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 4 ลงวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ.2520

2) ยกเลิกกฎหมายที่มีอยู่แล้ว หรือกฎหมายซึ่งขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้

¹ กาญจนารัตน์ ลิวิโรจน์, อ้างแล้ว, หน้า 171-174.

เป็นการบัญญัติยกเลิกกฎหมายอย่างกว้าง ๆ ไม่เจาะจงลงไปว่าให้ยกเลิกกฎหมายฉบับใดหรือเรื่องใดบ้าง เช่น พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2522 มาตรา 3 ซึ่งบัญญัติว่า "บรรดากฎหมาย กฎ หรือข้อบังคับอื่นใดซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน"

วิธีการนี้เป็นวิธีที่ใช้ในการร่างกฎหมายสมัยเดิม แต่ในปัจจุบันเนื่องจากผู้ร่างกฎหมายเล็งเห็นว่า การยกเลิกกฎหมายอย่างกว้าง ๆ โดยบัญญัติคลุมไปเช่นนี้เป็นวิธีการที่ไม่สู้ดีนัก เพราะด้อยค่าที่ใช้ไม่ได้บังคับลงไปว่าให้มีการยกเลิกกฎหมายฉบับใดบ้าง ซึ่งเป็นการยากแก่ผู้ใช้กฎหมายที่จะรู้ว่ากฎหมายฉบับหนึ่งฉบับใดจะได้ถูกยกเลิกไปหรือไม่ นอกจากจะพิจารณาจากเนื้อหาของกฎหมายฉบับที่คิดว่าถูกยกเลิกไป และเนื้อหาของกฎหมายฉบับที่คิดว่ามายกเลิกกฎหมายอีกฉบับหนึ่งเสียก่อน ซึ่งอาจจะทำให้เกิดปัญหาจากความเห็นที่ไม่ลงรอยเดียวกันได้ ดังนั้น ในการร่างกฎหมายปัจจุบันจึงนิยมใช้วิธีการยกเลิกกฎหมายโดยบังคับลงไปว่าประสงค์จะให้ยกเลิกกฎหมายฉบับใดบ้าง นอกจากนี้ยังมีการบัญญัติยกเลิกกฎหมายอย่างกว้าง ๆ ไว้ด้วย เพื่อเป็นการอุดช่องว่างที่อาจหลงลืมหรือไม่ทราบว่ามีการยกเลิกกฎหมายฉบับใดที่ยังขัดหรือแย้งอยู่อีก เช่น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2518 มาตรา 3 ซึ่งบัญญัติว่า

มาตรา 3 ให้ยกเลิก

- (1) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2497
- (2) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2499
- (3) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2499
- (4) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2502
- (5) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2502
- (6) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ 6) พ.ศ.2509
- (7) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2510
- (8) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ 8) พ.ศ.2511
- (9) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ 9) พ.ศ.2512
- (10) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 219 ลงวันที่ 29 กันยายน พ.ศ.2515
- (11) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 358 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ.2515
- (12) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ 10) พ.ศ.2516
- (13) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ 11) พ.ศ.2517

(14) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (ฉบับที่ 12) พ.ศ.2517

บรรดากฎหมาย กฎ ข้อบังคับอื่น ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้แทน

การยกเลิกกฎหมายโดยไม่มีการบัญญัติขึ้นใหม่นั้น โดยปกติมักจะพบได้จากการยกเลิกกฎหมายฉบับหนึ่งฉบับใดทั้งฉบับ แต่ในบางครั้งก็อาจมีกรณีที่ยกเลิกบทบัญญัติหนึ่งบทบัญญัติใดของกฎหมายโดยมิได้ยกเลิกกฎหมายไปทั้งฉบับก็มี เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 มาตรา 205 ซึ่งบัญญัติว่า "เมื่อครบกำหนดสี่ปีนับแต่วันแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาตามมาตรา 201 แล้ว ให้บทบัญญัติแห่งมาตรา 203 และมาตรา 204 เป็นอันยกเลิก เว้นแต่มาตรา 204 (3) ให้มีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่ภายหลังจากนั้นจะเข้ารับหน้าที่"

ง) บทบัญญัติพิเศษ¹

นอกจากบทบัญญัติต่าง ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีบทบัญญัติพิเศษอีก 3 แบบ ที่ควรจะได้รับพิจารณาถึง ก็คือ

- 1) บทบัญญัติที่กล่าวถึงความมุ่งหมายหรือนโยบาย
  - 2) บทบัญญัติที่กล่าวถึงการออกข้อบังคับ
  - 3) บทบัญญัติที่กล่าวถึงรายละเอียดต่าง ๆ
- 1) บทบัญญัติที่กล่าวถึงความมุ่งหมายหรือนโยบาย

บทบัญญัติที่กล่าวถึงความมุ่งหมายหรือนโยบายนี้ ถ้าจะเทียบแล้วก็เปรียบเสมือนกับคำปรารภในกฎหมายสมัยเดิม หรือเหตุผลของการบัญญัติกฎหมายที่เขียนไว้ในหมายเหตุท้ายกฎหมายในปัจจุบันนั่นเอง บทบัญญัติพิเศษประเภทนี้โดยชื่อเท็จจริงแล้วแม้จะมีชื่อเป็นเนื้อหาของกฎหมายก็ตาม แต่ก็นับว่าเป็นบทบัญญัติที่มีประโยชน์มากในการ

(ก) ช่วยผู้อ่านในการตีความกฎหมาย เพราะเป็นบทบัญญัติที่กล่าวถึงความมุ่งหมายหรือนโยบายที่ทำให้ผู้ใช้กฎหมายเข้าใจและทราบถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายได้

(ข) ทำให้ผู้บริหารมีจุดพินิจกว้างขวางในการใช้กฎหมายแก่กรณีเฉพาะเรื่อง

¹ กาญจนารัตน์ สิวโรจน์, อ้างแล้ว, หน้า 174-176.

2) บทบัญญัติที่กล่าวถึงการออกข้อบังคับ

บทบัญญัติประเภทนี้ได้แก่ บทบัญญัติประเภทที่มอบอำนาจให้ฝ่ายบริหารไปออกระเบียบหรือข้อบังคับปลีกย่อย เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมาย บทบัญญัติประเภทนี้ถ้าจะมีแล้วมักจะบัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง เช่น พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2522 มาตรา 6 ซึ่งบัญญัติว่า

มาตรา 6 เมื่อได้มีการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ถ้าการเลือกตั้งนั้นเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ให้เขตจังหวัดแต่ละจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานครเป็นเขตเลือกตั้ง และให้กระทรวงมหาดไทยกำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะทำการเลือกตั้งในแต่ละเขตเลือกตั้ง

สำหรับกรุงเทพมหานคร ให้กระทรวงมหาดไทยกำหนดท้องที่ที่ประกอบเป็นเขตเลือกตั้งและจำนวนสมาชิกที่จะทำการเลือกตั้งในแต่ละเขตเลือกตั้งดังกล่าว

การกำหนดตามมาตรานี้ ให้กระทำโดยไม่ชักช้าและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ทั้งนี้ เพื่อให้ทั้งผู้ใช้กฎหมายและผู้ถูกกฎหมายใช้บังคับทราบล่วงหน้า ว่าผู้ใช้กฎหมายมีขอบเขตอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเพียงไร

3) บทบัญญัติที่กล่าวถึงรายละเอียดต่าง ๆ

บทบัญญัติประเภทนี้จะเป็นบทบัญญัติประเภทที่กล่าวถึงเนื้อหาของกฎหมายในรายละเอียดที่ละเอียดเกินกว่าที่จะนำไปบัญญัติไว้ในตัวกฎหมาย จึงได้นำไปบัญญัติไว้ท้ายกฎหมาย แต่ได้มีการอ้างอิงถึงอยู่ในตัวกฎหมายนั้น เช่น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2518 มาตรา 25 ซึ่งบัญญัติว่า

มาตรา 25 เงินเดือนข้าราชการพลเรือน ให้มีอัตราดังต่อไปนี้

(1) อัตราเงินเดือนข้าราชการพลเรือนนอกจากข้าราชการตำรวจที่

มีศ ให้เป็นไปตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้...

หรืออาจเป็นรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องอื่น ๆ เช่น เป็นการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมชั้นสูงไว้ เช่น พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 มาตรา 5 ซึ่งบัญญัติว่า

มาตรา 5 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ และออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมค่าภาคหลวง และค่าบำรุงป่าไม้ไม่เกินอัตราตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ และกำหนดกิจการอื่นเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

ซึ่งการนำบทบัญญัติดังกล่าวมาบัญญัติไว้ท้ายกฎหมาย นอกจากจะทำให้เนื้อหาของกฎหมายไม่มีเรื่องที่เป็นรายละเอียดมากจนเกินไปแล้ว ยังเป็นการง่ายและสะดวกแก่ผู้ใช้กฎหมายในการค้นหาและทำความเข้าใจในรายละเอียดต่าง ๆ อีกด้วย

๑) บทบังคับหรือบทกำหนดโทษ

บรรดาบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อควบคุม คุ้มครอง หรือกำหนดกิจการอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นนั้น จำต้องมีบทบังคับหรือบทกำหนดโทษเพื่อเป็นการบังคับให้ผู้ใช้กฎหมายหรือผู้ที่ถูกกฎหมายใช้บังคับ ต้องปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น เพราะถ้ากฎหมายใดขาดบทบังคับหรือบทกำหนดโทษสำหรับลงโทษผู้ที่ไม่ปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมายเสียแล้ว ก็แทบจะกล่าวได้ว่ากฎหมายนั้นไม่มีผลใช้บังคับ หรือเท่ากับไม่มีกฎหมายนั้นอยู่เลย เพราะทั้งผู้ใช้กฎหมายและผู้ที่ถูกกฎหมายใช้บังคับจะพากันละเลย ไม่สนใจที่จะปฏิบัติการให้เป็นไปตามกฎหมาย ดังนั้น จึงเป็นการจำเป็นที่จะต้องกำหนดบทบังคับหรือบทกำหนดโทษลงไว้ในกฎหมายด้วย ซึ่งบทบังคับหรือบทกำหนดโทษนี้อาจจะเป็นบทบังคับหรือบทกำหนดโทษลงไว้ในกฎหมายด้วย เช่น พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ.2507 มาตรา 33 ซึ่งบัญญัติว่า

มาตรา 33 ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลายซึ่งหลักเขต ป้ายหรือเครื่องหมายอื่นใดที่จัดให้มีตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ในการกำหนดโทษไว้ในกฎหมายนั้นมีหลักอยู่ว่า โทษที่จะกำหนดไว้นั้นจะต้องเหมาะสมกับความผิดที่ได้กระทำลงไว้นั้น จะไม่กำหนดไว้ให้สูงมากมายจนเกินสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ที่ได้กระทำ แต่มีข้อที่น่าสังเกตว่า ในยามคับขันหรือในยามฉุกเฉินกฎหมายจะกำหนดโทษไว้สูงกว่าปกติ ที่เป็นเช่นนี้เพราะในการกำหนดโทษได้คำนึงถึงพฤติการณ์ที่กระทำ ประกอบกันเหตุการณ์แวดล้อมและเวลาเป็นสำคัญด้วย